

# HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

## SERIES 3: 54 - TRUTH, LIES AND EVERYTHING IN BETWEEN

### OU ISRAEL/BEIT KNESSET HANASI - SUMMER 2026

#### A] TRUTH AS A DIVINE ATTRIBUTE

1. וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב-חַסְדַּד וְאֱמֶת.

שמות לד:ו

*Emet is one of the 13 Attributes of God that were revealed to Moshe at Sinai.*

2. וְה' אֱלֹקִים אֱמֶת הוּא אֱלֹקִים חַיִּים וּמְלַךְ עוֹלָם ....

ירמיהו י"ג

*Yirmiyahu identifies God as 'being' truth and life.*

3. צִדְקַתְךָ צִדְקָה לְעוֹלָם וְתוֹרַתְךָ אֱמֶת.

תהלים קיט:קמב

*By extension, the Torah give by God and of God is also truth.*

4. דאמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת.

שבת נה.

*Chazal understood that truth is the 'seal' of God.*

5. ב לפיכך אין אמתותו באמתות אחד מהם. הוא שהנביא אומר "וה' אלהים אמת" (ירמיהו י"ג). הוא לבדו האמת, ואין לאחר אמת באמתו. והוא שהתורה אומרת "אין עוד, מלבדו" (דברים ד:לה), כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק א הלכה ב

*The Rambam begins his halachic work, Mishne Torah, with a statement that God's reality is the only thing which is truly 'Emet'. There is no reality in existence which is similar.*

6. רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר (זכריה ח:טז) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

משנה אבות פרק א משנה יח

*The world is sustained on 3 foundational principles - Justice, Truth and Peace.*

#### B] THE TORAH MITZVAH - NOT TO GIVE A FALSE IMPRESSION

7. לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:

ויקרא יט:יא

*The mitzvah of 'lo teshakru' does not refer to lying but to denying that you are holding a deposit for someone else.*

8. ו לא תטה משפט אבנך בריבו: ז מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק רשע: ח ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים:

שמות כג:ו-ז

*In fact, the Torah never states 'you must not lie!'. The source of the prohibition to lie is 'midvar sheker tirchak' - 'distance yourself from any false thing' i.e. a positive mitzvah! Why should this be? Does this unusual wording indicate a broader or narrower interpretation?*

9. שלא ישמע הדיין טענת האחד שלא בפני בעל דינו... ועוד אמרו שם שהיא אזהרה גם לבעל הדין שלא יטעון גם הוא טענותיו לדיין שלא בפני בעל דינו... ועל זה נאמר גם כן מדבר שקר תרחק.

ספר החינוך מצוה עד

*The Sefer Hachinuch lists this as one of the 613 Torah mitzvot, although it does sound from the context of his discussion that the prohibition relates to the courtroom scenario. Is there a general prohibition to lie even in regular life?*

10. ת"ר מנין לדיין שלא יעשה סניגורון לדבריו? תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'. ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו? ת"ל 'מדבר שקר תרחק'..... מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחוב לעשיר מנין שלא ישתוק? תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'.... מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי? ת"ל 'מדבר שקר תרחק'.

11. מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מנין שלא יצטרף עמו ותלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'. האי 'מדבר שקר תרחק' נפקא?! הא ודאי שקורי קא משקר ורחמנא אמר 'לא תענה ברעך עד שקר'. אלא כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אית לי ותא אתה קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת מפומך שקרא אפי' הכי אסור משום שנאמר 'מדבר שקר תרחק'.

שבועות ל - יג לימודים למדבר שקר תרחק

*The Gemara gives a number of cases where the prohibition of 'midvar sheker' applies. In each case, had the Torah merely said - 'do not lie' one may have concluded that case in the Gemara is permitted. Now that the Torah says 'keep well away from falsehood' it is clear that even these activities are prohibited. But all of these cases are still in a Beit Din. Is there a mitzvah of 'midvar sheker' even outside a Beit Din? There are a number of sources in the gemara which clearly show that there is an issur to lie even outside the Beit Din.*

12. תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חגיגת או סומא, אומרים לה, כלה נאה וחסודה! והתורה אמרה: מדבר שקר תרחק!

כתובות יז.

*Beit Hillel and Beit Shammai disagree on whether one can praise a bride for beauty which she does not have. The context here is clearly not in a Beit Din and yet they are debating the mitzvah of 'מדבר שקר תרחק'. The Chafetz Chaim rules<sup>1</sup> that lying is a Torah prohibition according to all opinions; there is however a debate as to whether this is to be counted separately as one of the 613 mitzvot.*

It is clear from the cases in the Gemara above that the issur of lying is not dependant on what one says. Even if everything one says is technically true, if the message is misleading it is SHEKER and is an issur min haTorah.

13. מתני' נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים (ר"ן - ... דקושטא קאמר כיון שראה עם רב דעמיד איניש גזים זכי ה"ג).

נדריס כד:

*This also works the other way too. Is what you say is technically false, if the message is clear and not misleading it is EMET and is permitted!! e.g. do you have a pen? Consider the cases of sarcasm, exaggeration?*

Q - is the prohibition of lying dependant in any way on a negative result for someone else? Would there be a prohibition if one were simply spinning a web of lies about oneself which harmed no one? Everyone agrees that this is prohibited - there is a debate about whether it is min haTorah, miderabbanan or a 'midda meguna'.

1. Introduction to Sefer Chafetz Chaim, Eseh 13 and Be'er Mayaim Chaim ibid

## C] 'CHANGING' THE TRUTH FOR THE SAKE OF PEACE

14. .... והאמת והשלום אהבו.

זכריה ח"ט

*Zecharia HaNavi enjoins us to love truth AND peace. How are the two to co-exist?*

15. תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חגיגתה או סומא, אומר' לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה: (שמות כ"ג) מדבר שקר תרחק! אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

כתובות יז.

*Beit Hillel and Beit Shammai disagree on whether one can praise a bride for beauty which she does not have.*

16. **כמות שהיא** - לפי יופיה וחשיבותה מקלסין אותה.

רש"י שם

*Rashi explains Beit Shammai's view to mean that you find something true to praise her for*

17. **כלה כמות שהיא** - ואם יש זה מוס ישתקו ולא ישצחוהו אי נמי ישצחוהו בדבר נאה שיש זה כגון צניינה או צדיקה אם הם יפות. וצ"ה אומרים ישצחוהו לגמרי דכשמזכירין מה שיש זה לשבח מכלל דשאר לגנאי.

תוספות יז.

*Tosafot explain why Beit Hillel reject this. The implication of 'faint praise' is clearly negative and will cause offense.*

18. **ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו**. פירוש דכל שהוא מפני דרכי שלום אין זו משום מדבר שקר תרחק.

ריטב"א כתובות יז.

*The Ritva explains that the source of Beit Hillel is 'mipnei hashalom'.*

19. וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: (בראשית ט) 'אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף **אנא שא נא וגו'**. ר' נתן אומר: מצוה, שנאמר: (שמואל א' ט"ז) **ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'**. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: (בראשית י"ח) **ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי**.

יבמות סה.

*The Gemara spells out the principal 'mutter leshanot mipnei hashalom' and bring proofs from the stories of Yosef, Shmuel and the way God Himself addressed Avraham.*

20. בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו: במסכת, ובפוריא, ובאושפיזא.

בבא מציעא כג.

*The Gemara insists that a talmid chacham may 'lie' in three circumstances:- (a) when asked how much he has learnt (b) in personal issues of tzniut and (c) when reporting the hachnasat orchim of others. Note that the Nemukei Yosef implies from the absence of 'making peace' from this list that lying for peace is not a recommendation but a requirement.*

Is one required to minimize the lie where possible? Note the language לשנות and not לשקר?

21. .... או שהביא שלום בין אדם לחבירו והוסיף וגרע כדי לחבנן זה לזה הרי זה מותר.

רמב"ם הלכות גולה ואבדה פרק יז הלכה יג

*From the language of the Rambam when ruling in this halacha, it sound like one should 'add and subtract' in trying to keep the peace, rather than lie outright.*

22. ולענין מה להשיב אם שואלו מה דבר פלוני אודותי, תלוי בזה: אם יש לו עצה להשיבו באפן שלא יהיה לו שקר גמור, וגם לא יהיה רכילות, ישיבהו באפן זה ולא יוצא שקר מפיו. ואם הוא מבין שחבירו לא יקבל זה לתשובה מותר לומר שקר גמור מפני השלום.

חפץ חיים הל' רכילות א:ח

*The Chafetz Chaim rules that one should try to minimize the sheker in so far as possible but, if needed, can say outright lies for peace<sup>2</sup>.*

23. הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום - פירשו באצות דרבי נתן, כיצד היה אהרן אוהב שלום, כשהיה רואה שני בני אדם מתקוטטים היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חזרו ואומר לו, ראה חצרך איך הוא מתחרט ומכה את עצמו על שחטא לך והוא אמר לי שאצא אליך שתמחול לו, ומתוך כך כשהיו פוגעים זה בזה היו מנשקים זה את זה.

ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק א משנה יב

*This seems to be supported by the famous middot of Aharon HaCohen who lied outright for peace.*

24. קפא החלק הרביעי - המשקר בספור הדברים אשר שמע ומחליף קצתם במתכוין, ואין לו תועלת בשקריו ולא הפסד לזולתו, אבל כה משפטו מאהבתו שקר מדבר צדק ..... גדול מאד ענשו בעז פניו ואהבת השקר, ויכבד עונו, כי יאהבהו לבלי תועלת. .... וזה החלק התירוהו לקיים מצות ודרישת טובה ושלום.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

*Lying for peace is ONLY permitted when the person lying is not gaining or benefiting from the lie AND where there is an intended positive outcome of shalom for the other person/people. Lying for fun where there is no gain or loss - simply the thrill of lying - is certainly prohibited.*

## D] 'CHEATING' THE CHEATER!

25. יח ויבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני: יט ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכך עשיתי כאשר דברת אלך קום-נא שבה ואכלה מצידך בעבור תברכני נפשך:

בראשית כז:יח-יט

*Ya'akov told Yitzchak that he was Esav. Ya'akov is the ultimate man of Emet. How could he say that he was Esav?*

26. אנכי עשו בכורך - אנכי המביא לך, ועשו הוא בכורך

רש"י בראשית כז:יט

*Rashi seems to explain Ya'akov's statement by saying that it wasn't technically untrue because of the way that he said it. BUT - we learnt above that sheker in halacha is giving the wrong impression, even if what you say is technically true!! So how is Rashi to be understood?*

27. ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתיב כל בן נכר לא יאכל בו כל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה אמר ליה לא כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך ר' יהודה בן בתירא דאת בניצבין ומצודתך פרוסה בירושלים.

פסחים ג:

*R. Yehuda ben Beteira told a fraudulent non-Jew that he should ask for a forbidden part of the korban Pesach so that he would be found out and punished. Was this sheker?*

28. נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אע"פ שאינו תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך.....

2. Consider what lengths one may need to go to in order to continue a 'lie' in order to keep the peace. See a fascinating teshuva of Rav Ovadia Yosef - *Yabia Omer 8 Yoreh Deah 32* - regarding a woman who bore a first child to her husband who was eagerly planning a Pidyon Haben. Unknown to him, before they met she had previously been pregnant as a single girl and a Pidyon Haben was not actually permitted. Could they continue with the Pidyon in any event to keep the peace....?

29. היכי נדר? א"ר עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך. כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא! באומר היום. אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס. באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין שאני.

נדרים כז: - כת.

*When faced with illegal tax-collectors (who were basically robbing the people) the halacha seems to allow people to make a neder which is not true. What is the heter?*

30. מתני' השוכר את האומנין והטעו זה את זה..... וכל דבר שאבד וחזרו בהן - מקום שאין שם אדם שוכר עליהן או מטען.

בבא מציעא עה: - משנה

*What can you do if a hired worker breaks his contract, lets you down badly and causes you loss. Either sue him for the cost of hiring another worker to finish the job or trick him .....*

31. כיצד מטען? אומר להן סלע קצצתי לכם באו וטלו שתים.

בבא מציעא עה:

*The trick is that you are allowed to promise them more money to finish the job and then pay them the original price!!*

32. בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאין הגון לה. אתא לקמיה דאביי. אמר ליה ..... חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זו. לבתר דחלץ לה אמר לה זיל הב ליה. אמר ליה משטה אני בך עבדה ליה. מי לא תניא הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעברא לפניו ואמר ליה טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו.

יבמות קו:

*The gemara also records a case where Abaye promised money to a man who was unreasonably refusing to do a chalitza but after the chalitza the woman would not pay.*

• All of the above sources are teaching the principle that it is muttar to outsmart a cheater or fraud. To restore the situation to the original fair position is called EMET.

33. יש תמהים איך יעקב שהיה צדיק וירא אלוקים דבר שקר! ואין זו תימה. כי יודע היה יעקב כי הוא ראוי לברכה יותר מאחיו..... והחליף הדברים במקומות כאלה אינן גנאי לצדיק..... וכן אברהם ויצחק אמרו על נשותיהם אחותי היא ולא נקראו בעבור זה דוברי שקר.... וכן יעקוב לקבל ברכת אביו אם שינה דברו לא היה בעבור זה דובר שקר.

רד"ק שם

*The Redak explains the story of Ya'akov in the same way - it is muttar to cheat the cheater. Ya'akov was entirely correct to say what he said to stop Esav from defrauding his father. See also the following analysis of the Emet LeYaacov - R. Ya'akov Kaminetzky on this pasuk.*

34. ובכל אלו שהיתירו חכמים לשנות אם יוכל לעשות שלא לשקר הוא טוב יותר ממה שישקר. כגון אם שאולים לו: יודע אתה מסכתא פלונית? ישיב: וכי אתה סובר שאני יודע!! ואם יוכל לסלק השואל בענין שלא ישקר הוא טוב יותר.

אורחות צדיקים סוף שער כ"ב

*The Orchot Tzaddikim says that even if you have a heter to lie, you should always try to avoid false statements insofar as possible. Thus Rashi is explaining that Ya'akov tried to make his words technically true, NOT as a heter to make them emet (that wouldn't work anyway), but purely for himself to avoid getting into the habit of telling lies, even where it is muttar to do so.*

The 3 major principles of אמת ושקר:-

1. It's the message that matters - *technically true but misleading = SHEKER*  
*technically untrue but not misleading = EMET*
2. מותר לשנות מפני השלום - *personal hatred and machloket is a SHEKER, so 'lying' to bring shalom is EMET*
3. You can lie to stop the cheater - *but only IF you know you are 100% correct*

**E] HUMAN AND DIVINE TRUTH - SOME HASHKAFIC PERSPECTIVES**

35. אמר רבא: מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא, אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיא, ואמרי לה רב טביומי שמיא, דאי הווי יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה: זימנא חדא איקלעי להווא אתרא, וקושטא שמיא, ולא הווי משני בדיבוריהו, ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה. נסיבי איתתא מינהון, והווי לי תרתין בנין מינה. יומא חד הוה יתבא דביתיהו וקא חייפא רישא, אתאי שיבבתה טרפא אדשא. סבר: לאו אורח ארעא, אמר לה: ליתא הכא. שכיבו ליה תרתין בנין. אתו אינישי דאתרא לקמיה, אמרו ליה: מאי האי? אמר להו: הכי הוה מעשה. אמרו ליה: במטותא מינד, פוק מאתריך, ולא תגרי בהו מותנא בהנד אינישי.

סנהדרין צו:

*The Gemara tells us an agadata of the amora who would never tell a lie so he went to the land where no one ever lied and no one ever died. But things did not go too well!! The Gemara is stressing that emet is not an absolute value in this world and never can be. To insist on emet as a black and white issue is to try and live in olam haba! The Midrash communicates this idea in a different way ....*

36. א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך, תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח.

בראשית רבה פרשה ח ד"ה ה א"ר סימון

*Emet was thrown from the heavens to earth in recognition that the whole concept is grey in olam hazeh.*

37. וא"ר זירא לא לימא איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה משום דאתי לאגמוריה שיקרא שגא' למדו לשונם דבר שקר.

סוכה מו:

*Even though there may be heterim to change the facts, in front of children one must be very careful to be totally straight so as not to teach the child to speak sheker.*

38.

7 כ"ז, י"ב. אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתענה<sup>36</sup>.

הנה חזיל [עבדתי זרה דף כ"ה ע"א] כינו את האבות בשם ישרים, ומהאי טעמא כינו את ספר בראשית בשם "ספר הישר". וביאור הדבר הוא, כי מכיון שהם חזו קודם מן תורה, אי"כ מתיכן ידעו האין עליהם להתנוג, אלא שהוא משום "אשר עשה האלקים את האדם ישר" [קהלת ד' מ"ט]. והם קיימו את כל התורה אפילו קודם נדונה משום שהיא הדרך הישרה בהתנהגות האדם. ומהאי טעמא אמרינן [ויקרא רבה פרשה ט' אה ג'] שדרך ארץ קדמה לתורה, ודבורה ישנם חוקים שאינם מרבים בשלל האדם. אבל דרך ארץ בא לאדם משום ישודת שכלו, ולכן האבות שקיימו את התורה מפני שהבינו כי היא הדרך הישרה של האדם נקראו ישרים<sup>37</sup>. ולפי' תגול התמיהה על יעקב אבינו, שכונאנו מה שעשה לקבל את הברכות היה רחוק מן הישדות: הכי קרא שמו יעקב ויעקביו זה פעמים, ומה גם יעקב אבינו שעליו נאמר חתן אמת ליעקב, וחזיל [מכות דף כ"ז ע"א] דרשו עליו הפסוק לא רגל על לשון, ואי"כ מרוב נקט יעקב כאן בדרך הבראית כעקמה לכאורה?

אבל באמת למדנו מכאן יסוד גדול בסודות היאמת<sup>38</sup>, וזנה להלן [פלי"ה] על הפסוק בא אחיך במרמה וגו' תרגם אונקלוס: "באחמתא". וביאור הדבר הוא, שגם היאמת צריכה שתקטר לפי השבון, שהרי למשל אם ואובן הנדף מתחבא אצל שמעון, וכשהודף מתפשו אומר שמעון לרודף שראובן מתחבא אצלו ומשום שאינו רוצה לשקר, הכי זה "אמת" יקרא? אלא ודאי שלפעמים מותר לאדם להשתמש בדרך הערמה כדי להשיג את מבוקשו, והיינו לפי הכלל של "דעם עקש תחמתל" [תהלים י"ח מ"ז], וכשהוא בא לידי החמדדות עם רמאי מסוכן מסוגו של עשו, לפעמים אין מנוס מהשימוש בדרך הערמה והשתמטות. רמאות מעין זו, כפי הצורך והשעה, מצינו כמה וכמה פעמים אצל יעקב אבינו ואין זה כלל סחירה למושג של "תתן אמת ליעקב".

לדוגמא: כל ענין פיצול המקלות שעשה יעקב כדי להציל את צאנו מידיו הרמאיות של לבן; מה שאמר יעקב לעשו: עו אשר אבוא לא ארני שעידה, כלומר שהרחיק את עצמו ממנו בדרך ערמה, ואנו<sup>39</sup> למדים מזה הלכה לדורות שמתיר לאדם להרחיק את עצמו מן הנכרי כשחושש ממנו; מעשה יעקב ושכנו, שבמרמה סוכנו בני יעקב<sup>40</sup> שאנשי שכנו יחלישו את עצמם ויזכרו להרוג אותם. כל זה נכנס בגדר העסק עם רמאי ורשע, ואינו נודע כלום ממעמדו של יעקב כסמל האמת<sup>41</sup>.

אמת ליעקב - ר' יעקב קמיניצקי, בראשית כ"ב